

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

מדוע לא נמנו כל התרומות למשכן?

מדוע לא פירט הכתוב חשבון כל התרומות אלא של הכסף, זהב ונחושת בלבד? / מדוע אין הכתוב מפרט מה עשו עם הזהב? / ביאור שיטת רש"י בפירוש "פקודי המשכן" והמעם לפירוט הננין בפרשתנו

בתחילת הסדרה: "אלה פקודי המשכן משכן העדות, אשר פוקד על פי משה וגו'".

ומפרש רש"י:

"אלה פקודי - בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן לכסף ולזהב ולנחושת, ונמנו כל כליו לכל עבודתו".

ולכאורה הכוונה, ש"פקודי" הוא מלשון מנין וחשבון, והפירוש "פקודי המשכן" הוא שמה עשה חשבון ופיקוח של הנדבות שהתקבלו מאת בני ישראל וכיצד השתמשו בהן בפועל בעשיית כלי המשכן.

ובמפרשים מבואר (ראה במדרשי חז"ל שנעתקו בתורה שלימה כאן אותיות יג-טו. ובמפרשים: בעל הטורים. רבותינו בעלי התוספות. אברבנאל. כלי יקר. ועוד), שהמטרה בחשבון זה היתה כדי להראות לבני ישראל שהכל נעשה בסדר ובנאמנות - ולכן ערך משה בפניהם חשבון מדוקדק מהנדבות, כמה משקלן, וכיצד השתמשו בהן במעשה המשכן (כדי להוציא את עצמו מן החשד, שלא יחשבו שחלק מהנדבות לא באו לידי פועל במלאכת המשכן והשתמשו בהן לענינים אחרים כו').

ב. אמנם לפי מהלך זה מתעוררות כמה תמיהות, וכמו שהאריכו בזה המפרשים, כל אחד

לפי דרכו (ראה ראב"ע פרשתנו לח, כד. רמב"ן ואברבנאל ריש פרשתנו. ועוד):

ראשית, למה נמנו רק "משקלי נדבת המשכן לכסף ולזהב ולנחושת"? הרי מלבד שלושת

לקראת שבת

ה

מתכות אלו היו עוד סוגים רבים שהובאו בנדבה: "תכלת וארגמן ותולעת שני, ושש ועזים, ועורות אילים מאדמים ועורות תחשים ועצי שטים, שמן למאור, בשמים לשמן המשחה ולקטורת הסמים" (תרומה כה, ד-ו. וראה גם פ' ויקהל לה, כג-כח) – ולמה הכתוב אינו מפרט החשבון שערך משה מכל הסוגים הללו?

והי' אפשר לתרץ (וראה אברבנאל כאן), שמשה ערך חשבון רק מזהב, כסף ונחושת שיש בהם חשיבות גדולה, ולא טרח לחשב את כל שאר הנדבות שאינם כה יקרות וחשובות.

נזוה שלא חישב משה את האבנים היקרות שהובאו כנדבה, "אבני שוהם ואבני מילואים לאפוד ולחושן" – הנה מלכתחילה קושיא מעיקרא ליתא, שהרי אבנים אלו לא הובאו על ידי כסף ישראל, כל אחד לפי נדבת לבו (ככל שאר הנדבות), אלא שהנשיאים התנדבו מספר מסויים ומדוייק של אבנים כפי הצריך לאפוד ולחושן (ויקהל לה, כז) ואין צורך בחשבון].

אבל אין זה תירוץ מספיק, כי אם הטעם לנתינת החשבון הוא משום שגבאי צדקה צריך לתת חשבון מהכספים שתחת ידו כדי לנקות עצמו מחשד כו', "והייתם נקיים מה' ומישראל" – הרי צריך לתת חשבון מדוקדק עד הקצה האחרון, גם בפרטים הקטנים.

ג. ועוד קשה, שאפילו בתוך שלושת המתכות שכן נמנו – אין החשבון שלם כלל:

בכסף – הכתוב מפרט רק את הכסף שנתקבל בתרומת "מחצית השקל", שבה נתן כל אחד בסכום קצוב וממנה עשו את האדנים; אבל הרי הי' עוד כסף שהובא על ידי המתנדבים כסף הגבילה (כמפורש בפרש"י תרומה כה, ג), והכתוב אינו מפרט כמה כסף התקבל בנדבה זו!

ובזהב – הכתוב מפרט רק כמה זהב התקבל כנדבה, אבל אינו מפרש כיצד השתמשו בו בתוך מלאכת המשכן (כשם שפירט לענין הכסף ולענין הנחושת – מה עשו עם הכסף והנחושת שנתקבלו).

ובקושיא זו האריך ה"כלי יקר" בתחילת פרשתנו: "למה עשה משה חשבון על מה שעשה מן הכסף ומן הנחושת – ולא עשה חשבון על מה שעשה מן הזהב?"

ויישב, שבזמן עשיית החשבון עדיין לא פיימו לעשות את כל מה שהשתמשו בזהב, כי עדיין לא עשו את בגדי הכהונה שיש בהם גם זהב (ואין בהם כסף ונחושת) – ולכן "אחר שכבר כלתה המלאכה מן הכסף והנחושת ראה ליתן חשבון מיד, אבל על הזהב לא הי' יכול ליתן חשבון עדיין".

וממשיך ה"כלי יקר" להקשות, למה לא עשה חשבון משימושי הזהב לאחר מכן – לאחר שפיימו? ותירץ על פי דברי המדרש, שיצאה בת קול מן השמים בשבחו של משה שדייק בחשבונו, "ואם כן, אחרי שראו ישראל שמן השמים מעידים עליו – על כן לא רצו עוד לקבל ממנו חשבון על הזהב. . שהבת קול אומר 'בכל ביתי נאמן הוא'".

אך מובן שתירוץ זה מחודש הוא וקשה להולמו בדרך "פשוטו של מקרא", ולכן יש לבאר שאליבא דרש"י – בדרך הפשט – הנה מלכתחילה אין מקום לכל הקושיות האמורות, כדלקמן.

ד. לשיטת רש"י, פירוש תיבת "פקודי" כאן אינו מלשון מנין וחשבון – אלא מלשון מינוי ותפקיד. וכשהכתוב אומר "אלה פקודי המשכן" . אשר פוקד על פי משה", כוונתו היא שמשה מונה והופקד להיות "בעל הבית" על המשכן.

ומה שכתב רש"י "בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן" . ונמנו כל כליו לכל עבודתו", אין כוונתו שפירוש תיבת "פקודי" הוא מלשון מנין; כי באמת פירוש תיבת "פקודי" הוא מלשון מינוי ותפקיד, והמנין שבהמשך הפרשה אינו אלא ביטוי של מינוי זה:

הכתוב מספר, שמשה הי' הממונה על הקמת המשכן, ולכן ניהל חשבון של כל התרומות והנדבות, שזהו התפקיד של כל ממונה – "החזיק חשבון" של כל הפרטים הנמצאים ברשותו ותחת אחריותו.

נבזה מיושבת אריכות לשון רש"י: "בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן" כו' – ולכאורה למה לא כתב בקיצור ש"פקודי" פירושו מנין וחשבון של נדבת המשכן?

אלא, שלפי רש"י אין פירוש תיבת "פקודי" – "חשבון", אלא מלשון "תפקיד"; ולכן כתב רש"י בדרך סיפור: "בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן" וכו' – שהמנין שבפרשה הוא הביטוי לתפקיד זה (אבל תיבת "פקודי" בעצמה פירושה מלשון תפקיד ואחריות, ולא מנין).

לכן גם אין צורך לפרט את כל הסוגים ושימושיהם, אלא די בפירוט כללי של כמה סוגים עיקריים. דוגמאות אלה מלמדות, שמשה רבינו אכן נהג כאחראי וכ"בעל הבית" בכל ענין מלאכת המשכן.

והיינו, שאין כוונת הכתוב להביא את החשבון המפורט של כל נדבות המשכן, אלא להדגיש שמשה ערך מנינים אלו בתור ממונה על המשכן, ובכדי להודיע ענין זה די בדוגמא של הנדבות העיקריות – זהב כסף ונחושת.

ומעתה מיושב בפשיטות למה לא פירט הכתוב מה עשו מזההב:

זה שהכתוב מפרט מה עשו עם הנדבות של הכסף והנחושת – אין זה אלא בדרך אנגב, אבל אין זה המכוון העיקרי בסיפור המנין.

ובכן, בנוגע לכסף ונחושת, כיון שלא נעשו מהם דברים רבים כל כך, פירטם הכתוב בדרך אנגב; אך בנוגע לזהב, שנעשו ממנו דברים רבים מאוד (ראה לבוש פרשתנו לח, כד), שתק הכתוב ולא חש להאריך במה שעשו בו.

ולפי מהלך זה מיושבים כמה וכמה קושיות ודקדוקים, ועוד חזון למועד בעז"ה.